

Kitajski socializem - učinkovito sobivanje tržnega gospodarstva in močne države(!)

Delo je v svoji tedenski prilogi Svet kapitala objavilo razgovor z angleškim ekonomistom, ki že od leta 1990 živi in kot univerzitetni učitelj dela na Kitajskem. Iz razgovora zveemo o tej veliki državi stvari, ki jih očitno premalo poznamo ali pa vsaj neustrezno vrednotimo. Najbolj aktualno vsebino razgovora, kakor jo sam dojemam, poskušam strnjeno tako povzeti:

- a) Kitajska ima dobro razvito tržno gospodarstvo, ki ga država aktivno usmerja. Da država lahko tako ravna, so številna velika podjetja v njeni lasti, pa tudi za povsem privatna velika podjetja je poskrbljeno, da uresničujejo razvojno politiko države.
- b) Kitajska ne pozna »zahodne« parlamentarne demokracije, saj državo še vedno upravlja ena, to je komunistična stranka. Vendar ta stranka v zadnjih desetletjih dosledno spoštuje pomembno kitajsko kulturno izročilo, da namreč politični voditelj pridobi oblastveni mandat zgolj za to, da skrbi za koristi ljudi in če ne ravna tako, se mu morajo ljudje upreti in mu mandat odvzeti.
- c) Kitajska je razvojno danes nedvomno zelo uspešna država. Ta uspeh gre pripisati predvsem temu, da je razvila učinkovito sobivanje tržnega gospodarstva in močne države, ki se jo upravlja v skladu z interesi večine prebivalstva in z malo korupcije. Res pa je, da nekaterih njenih sistemskih ureditev ni možno ali jih ni primerno posnemati.

Uspešni kitajski socializem nam nudi kar zadovoljivo pojasnilo, zakaj je socializem sovjetskega tipa propadel. Očitno sta bila za to kriva predvsem dva razloga; prvi je ta, da je sovjetski režim dosledno zavračal tržno gospodarstvo, drugi pa, da je sicer močno državo vodil poudarjeno avtokratsko, to je prednostno v korist politične elite in v škodo ljudi. Samoupravni socializem, ki smo ga poznali pri nas, je bil nedvomno uspešnejši od sovjetskega, slej ko prej predvsem zato, ker je uveljavil tržno gospodarstvo, medtem ko ga je še vedno obremenjevalo to, da ni v zadostni meri opustil avtokratskega vodenja države.

Te vrstice pišem dan za tem, ko sta na vrhu držav azijsko – pacifiškega gospodarskega sodelovanja svoje poglede na prihodnji razvoj tega sodelovanja predstavila ameriški in kitajski predsednik. Ameriški se je zavzel za resne spremembe v škodo globalizacije in proste trgovine, kitajski pa je nasprotno odločno podprl prosto trgovino. Ta razlika dovolj prepričljivo dokazuje, da neoliberalnemu kapitalizmu, v katerem so ZDA vodilne, pohaja sapa in ni več sposoben prosto trgovati s kapitalizmom socialno-tržnega značaja, ki ga razvija Kitajska. Kapital se usmeritvam neoliberalizma – te se zavzemajo predvsem za vse več trga, šibko državo in nizke davke, pohlep po dobičku pa štejejo za osrednje gibalno napredka - seveda ne bo odrekel, pač pa bo ubiral druge poti, da zavaruje prednosti, ki mu jih neoliberalna ureditev prinaša. Eno njih nakazuje prav predsednik Trump s parolo »America first«, ki obeta zaostrovanje mednarodnih odnosov, po potrebi tudi do meje, ko se bo spore lahko razreševalo le še z orožjem.

Žal tudi pri nas neoliberalne »vrednote« pridno negujemo, v nemajhni meri tudi zato, ker nas z njimi posiljuje EU. Lep primer za to njeno ravnanje je zadnja sanacija našega bančnega sistema in tega, kar je bilo in je še z njo povezano. Izvajamo jo namreč po zunanjem diktatu in prednostno v interesu tujega finančnega kapitala, še predvsem ameriškega. Vse to spominja na posodobljeno kolonizacijo šibkejših držav, ki se je kapital loti predvsem v primerih, ko se ciljno državo slabo ali močno koruptivno upravlja. Slovenija torej potrebuje resne spremembe v osnovnih izhodiščih, na katerih temelji njeno upravljanje, to sta še predvsem volilni sistem in model oblikovanja vlade. Osrednji cilj teh sprememb pa naj bo močna država, ki se jo učinkovito in pošteno upravlja v korist večine prebivalstva.